

BENDRADARBIAVIMO METODO TAIKYMAS ANGLŲ KALBOS PASKAITOJE

**Doc. dr. Dileta Jatautaitė, doc. dr. Jelena Kazimianec,
Joana Aleksandrovič**

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija

Anotacija. Straipsnyje yra pateiktas tyrimo objektas – bendradarbiavimo metodo taikymas per anglų kalbos paskaitą. Tyrimo tikslas buvo atskleisti bendradarbiavimo metodo taikymo efektyvumą LKA anglų kalbos paskaitose dirbant su II kurso kariūnais 2017–2018 m.. Tyrimo rezultatai parodė, kad 46 iš 48 kariūnų sėkmingai pasiekė II lygį pagal pasiekimų testą. Prieš taikant bendradarbiavimo metodą, vienoje iš eksperimentinių grupių, 6 nebuvo išlaikę pasiekimų testo. Tad juos integravo į dvi mišrias grupes kartu su tais, kurie prieš tai gerai (vidutiniškai) pasiekdavo 80 proc. pasiekimo testo. Iš viso buvo 5 anglų kalbos grupės, kuriose mokėsi 48 kariūnai. Kitose trijose grupėse mokėsi kariūnai, kurių pasiekimo testo rezultatai buvo per 80 proc. Bendradarbiavimo metodo taikymas buvo integruotas į 2 grupių anglų kalbos mokymo procesą ir dalyko metodų taikymą. Šio tyrimo tikslas buvo sudaryti sąlygas tiems kariūnams, kurie turėjo problemų laikydami pasiekimo testą ir nepasiekė antrojo kalbos mokėjimo lygio. Hipotezė buvo, kad integruojant bendradarbiavimo metodą, kariūnai pasieks 80 proc. laikydami pasiekimo testą. Tad organizuojant tyrimą buvo svarbu tyrimo metodologiją parengti remiantis laisvojo ugdymo paradigma, kuri būtų pagrįsta konstruktyvizmo teorija. Konstruktyvizmas, kaip mokymo ir žinojimo teorija, yra orientuotas į besimokančiojo aktyvumo ugdymą, kurio ugdymo(si) paradigma turi būti multifunkcinė, apimanti daugybę aspektų. Užsienio kalbų mokymas pagal šią paradigmą turi būti ta erdvė, kuri paskatintų minėtų kompetencijų įgijimą ir tobulinimą. Tad tyrimas buvo organizuotas taip, kad taikomi mokymosi bendradarbiaujant metodai būtų suformuluoti kaip klausimai, pateikiant atsakymus į juos raštu ir žodžiu, skaitant ir taikant įvairias skaitymo technikas, ugdant viešą kalbėjimą, plėtojant diskutavimo ir argumentavimo gebėjimus, kurie yra vienodai svarbūs rašymui ir kalbėjimui, inicijuojant kūrybiškumą bei kritinį mąstymą, sprendžiant bendravimo niuansus, formuojant įgūdžius kaupti, atsirinkti ir sisteminti informaciją. Organizuojant tyrimą taip pat buvo akcentuojama projektų metodo svarba, kuri buvo reikšminga kaip universalus metodas, ugdantis atsakomybę už savo individualaus darbo rezultatus ir pagyvinantis mokymosi procesą.

Pagrindiniai žodžiai: bendradarbiavimo metodas, konstruktyvizmas, aktyvus ugdymas, multifunkcinė paradigma, besimokantysis, individas.

Ivadas

Pagal Lietuvos Respublikos švietimo dokumentus, besimokantysis privalo įgyti tam tikrų bendrųjų kompetencijų, t. y. komunikavimo, pažinimo, socialinę, iniciatyvumo, kūrybiškumo ir asmeninę. Nuo 1990 m. Lietuvos švietimo sistema perėmė laisvojo ugdymo paradigmą, kurios pagrindinė mintis yra sudaryti palankias sąlygas kiekvienam besimokančiajam pasireikšti. Laisvojo ugdymo paradigma yra grindžiama konstruktyvizmo teorija. Konstruktyvizmas, kaip mokymo ir žinojimo teorija, yra orientuotas į besimokančiojo užsienio kalbų individo aktyvumo ugdymą (Martišauskienė, 2006, p. 48). Ugdymo(si) paradigma turi pasidaryti multifunkcinė, apimančia aibę aspektų. Šiuolaikinis formalus kalbų mokymasis turi sudaryti sąlygas, kad individas galėtų sėkmingai įgyti naujų užsienio kalbos mokymosi kompetencijų bei toliau galėtų tobulėti vis įgydamas naujų.

Geros kalbų mokyklos koncepcijoje (2015) ugdymas(is) charakterizuojamas kaip dialogiškas ir tyrinėjantis: dialogas tarp vieno studento su kitu, studento ir mokytojų, studentų ir už mokyklos ar universiteto erdvių esančių mokymosi partnerių. Tuo tarpu dialogiškas ir tyrinėjantis ugdymasis yra apibrėžiamas kaip įdomus ir tobulinantis; atviras ir patirtinis; personalizuotas (suasmenintas) ir savivaldus; interaktyvus; kontekstualus / aktualus. Kaip pabrėžia Malinauskienė ir Lukavičienė: „Lietuvos švietimo sistemai integruojantis į Europos švietimo erdvę, kokybės užtikrinimas tampa vienu iš pagrindinių švietimo politikos prioritetų <...> [O] reformuotas ugdymo turinys pasiūlė kryptį, metodų, organizavimo formų įvairovę“ (2012, p. 135). Edukologijos mokslininkai, didaktikai, pedagogai nuolat ieško tam tikrų ugdymosi (mokymosi) būdų, modelių ir (ar) technologijų, kurios padėtų pasiekti nustatytą tikslą – ugdyti laisvą, kūrybingą, kritiškai mąstančią asmenybę (*Lietuvos švietimo koncepcija*, 1992, p. 5).

Švietimo raidos Lietuvoje išvalgose yra teigiama, kad modifikavus ugdymo paradigmą (iš poveikio į mokymosi), savaime pasikeitė šie aspektai: dėstytojo požiūris į mokymo(si) procesus, dėstytojo darbo stilius, mokymo(si) tikslai, mokymo(si) metodai bei ugdytinio vaidmuo (2013, p. 87). Svarbu, kad mokymosi paradigmoje dėstytojas, be tradicinių kalbų mokymo metodų (aiškinimas, klausinėjimas, rašymas, teksto skaitymas ir t. t.), taiko individualius ir grupinius problemų sprendimo metodus (projektus, mokymąsi iš patirties, kūrybą, darbą su šaltiniais, ir t. t.) (Ibid.).

Būtent šioje vietoje veiksmingiausiai galėtų pagelbėti mokymasis bendradarbiaujant, kuris „siekia ne tik padėti ugdytiniui įgyti akademinį žinių ir įgūdžių, bet imasi svarbių socialinių (bendravimo) tikslų ir uždavinių“ (Arends, 1998, p. 337). Šis mokymosi modelis taip pat yra akcentuojamas bendrosiose formaliose ugdymo programose. Viena vertus, tai aktyvus mokymosi metodas, kita vertus, bendradarbiavimas kaip kompetencija yra labai svarbus šiuolaikiniame pasaulyje. Pagal Terešvičienę ir Gedvilienę, mokymasis bendradarbiaujant „skatina ir plėtoja toleranciją kito nuomonei, dialogą, pasitikėjimą savimi, atsakomybę, visuomenės galvosenos

pasikeitimus“ (1999, p. 9). Bendradarbiavimo sąvoka grindžiama bendravimu, o tai reiškia, kad užsienio kalbos paskaitų erdvė yra tobula taikant tokį modelį. Pvz., bendradarbiaudami studentai įprastai dirba grupėse, o mokymosi grupėje esmę sudaro „galimybė kalbėti, aktyviai dalyvauti priimant sprendimus, apibendrinti informaciją ir patirtį“ (Teresevičienė ir Gedvilienė, 2003, p. 9). Kitaip tariant, šis būdas yra pagrįstai apibrėžiamas kaip veiksmingai ugdantis besimokančiojo kompetencijas, pavyzdžiui, skaitymo ir rašymo pasiekimai, pasiruošimas padėti kitam, kritinis mąstymas, gebėjimas komunikuoti žodžiu ir t. t., bei naudingas dėstytojui (padidėja integracija, pagerėja mikroklimatas, tarpusavio santykių skatinimas ir t. t.).

Mokymosi bendradarbiaujant metodas yra plačiai tiriamas užsienyje, pavyzdžiui, Panitz (1996), Hunter (2006) ir Lietuvoje, pavyzdžiui, Jacikevičienė ir Rupšienė (1999), Teresevičienė ir Gedvilienė (1999), Gaučaitė ir kt. (2001). Dauguma lietuvių autorių pristato mokymąsi bendradarbiaujant kaip aktyviojo mokymosi modelį, bet mažai rašo apie konkrečių mokymosi bendradarbiaujant metodų realizavimą konkrečiuose dalykuose.

Tyrimo objektas – bendradarbiavimo metodo taikymas anglų kalbos paskaitoje.

Tyrimo uždaviniai:

- Atlikti tyrimą integruojant mokymosi bendradarbiaujant metodą anglų kalbos paskaitoje dirbant su LKA kariūnais, kurie nepasiekė antrojo kalbos lygio pagal pasiekimų testą;
- Mokymosi bendradarbiaujant metodą integruoti į mokymo procesą per komunikacinę kalbinę, sociokultūrinę bei tarpkultūrinę, strateginę ir bendrąsias (deklaratyviosios žinios, praktiniai gebėjimai ir praktinė patirtis, egzistencinė kompetencija, mokėjimo mokytis kompetencijas) kariūnų kompetencijas.

Tyrimo metodai:

Mokslinės, metodinės literatūros ir atvirų šaltinių analizė, lyginamoji analizė, analitinis, modeliavimo, apibendrinimo, sisteminis, dedukcinio pažinimo, mokslinių metodų taikymas, dokumentų rinkimo ir analizės metodai, pasiekimų testo taikymas, pokalbis.

1. Mokymosi bendradarbiaujant metodologija

Mokslininkų teigimu, mokymosi bendradarbiaujant ištakos yra labai senos, siekiančios Antiką. Žymiausi senovės Graikijos filosofai Ksenofontas, Sokratas, Platonas dialogą siejo su filosofavimo procesu, kuris yra vienas iš bendravimo bei bendradarbiavimo formų (Teresevičienė ir Gedvilienė, 1999). Šiuolaikinė mokymosi bendradarbiaujant raida siejama su XX a. pradžios edukologijos teoretikais John Dewey, Herbert Thelen, Roger Cousinet (Arends 1998; Teresevičienė ir Gedvilienė, 1999). Bendradarbiavimas, t. y. „elgesys ir procesai buvo suprantami kaip

žmonių veiklos pagrindas, ant kurio galima kurti ir išlaikyti tvirtas demokratines bendruomenes“ (Arends 1998, p. 337).

Pati mokymosi bendradarbiaujant idėja Europos šalių ir Amerikos mokyklose išsiplėtė aštuntajame dvidešimtojo amžiaus dešimtmetyje. Su ja dirbo įvairios mokslininkų grupės: Kalifornijoje (1978), Minesotos universitete (1987), John Hopkins universitete (1990) ir Tel-Avivo universitete (1988). Tuo tarpu Lietuvoje pradėta kalbėti apie tokį modelį dvidešimtojo amžiaus pabaigoje (Teresevičienė ir Gedvilienė, 1999). Būtent Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos programose yra pabrėžiamas gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti. Žvelgiant į esamą situaciją, reikėtų akcentuoti, kad nuo 1990 m. Lietuvos švietimo sistema orientuojama į laisvojo ugdymo paradigmos humanistinę koncepciją kaip švietimo reformos pamatinę ašį, kuri pabrėžia besimokančiojo individualybę (*Lietuvos švietimo koncepcija*, 1992). Kitaip tariant, ugdymas turi užtikrinti ugdytinio laisvę, kūrybingumą; auditorija ir joje vykstanti paskaita turi būti ugdymo inovacijų ir praktikos laboratorija. Laisvojo ugdymo paradigmoje operuoja aktyvaus mokymosi metodais, kurie ugdymo procesą orientuoja į studentą.

Tiek ugdymas(is), tiek bendravimas ir bendradarbiavimas „yra gyvas procesas, absorbuojantis visuomenės ir asmens raidos pokyčius“ (Martišauskienė, 2006, p. 45). Teigiama, kad „bendradarbiavimas suprantamas kaip tam tikra darbo organizavimo forma, kai daugelis žmonių dalyvauja tame pačiame arba tam darbui artimuose procesuose“ (Gaučaitė ir kt., 2001, p. 6–7). Teresevičienė ir Gedvilienė akcentuoja lygiateisį bendravimą tarp minėtų subjektų ir priduria, kad „į lygiateisiškumą ir besimokančiojo poreikius orientuotas humanistinis ugdymas neatsiejamas nuo mokymosi bendradarbiaujant“ (1999, p. 16). Taip pat jos teigia, kad bendradarbiavimo gebėjimai turi būti plėtojami kuo anksčiau tam, kad pagerintų socializaciją, komunikacijos įgūdžius (Ibid., p. 17).

Reikia pažymėti, kad mokslinėje literatūroje šalia „mokymosi bendradarbiaujant“ koncepcijos dažnai vartojama kita sinonimiška sąvoka „kooperuotas mokymasis“. Abiejų sąvokų samprata panaši: „praktikoje organizuojant ... mokymąsi ir kooperuota, ir bendradarbiaujanti veikla daugelyje sričių persidengia“; bet mokslininkai nurodo, kad nepaisant panašumų, šios sąvokos skiriasi keliais aspektais ir jos nėra absoliutūs sinonimai (Gaučaitė ir kt., 2012). Mokymasis bendradarbiaujant yra įvardijamas kaip labiau personali filosofija (Panitz, 1996) ar veiklos pobūdis, nei ugdymo organizavimo būdas (Jacikevičienė ir Rupšienė, 1999). Be to, teigiama, kad „taikomos mokymosi bendradarbiaujant metodikos rodo, kad bendradarbiavimas suprantamas kaip veikla, buvimas kartu be itin ryškaus vaidmenų pasiskirstymo, svetimos konkurencijos ir lenktyniavimo elementų. Tai bendrystės jausmo ugdymas siekiant visus suburti į grupes, galinčias viena kitai teikti pagalbą ir orientuotas į ilgalaikį tokio ryšio išlaikymą“ (Gaučaitė ir kt., 2012, p. 10). Reikia atkreipti dėmesį, kad bendradarbiaujančios grupės formavimas yra labai svarbus aspektas, kuris taip pat bus aptartas šiame darbe.

Arends (1998) rašo apie mokymosi bendradarbiaujant paskirtį ir skiria tris

mokymo tikslus taikant šį modelį: besimokančiųjų pažangumo skatinimas (akademines mokymosi vertės didinimas), pagerinę santykius tarp rasių (sąlygų skirtingos kilmės ir būklės besimokantiems dirbti kartu sudarymas atliekant bendras užduotis), bendravimo įgūdžių lavinimas ir tobulinimas. Gaučaitė ir kt. taip pat pamini tam tikrus mokymosi tikslus, kuriuos galima pasiekti taikant mokymosi bendradarbiaujant metodus: sudėtingų sąvokų suvokimas, problemų sprendimas, kūrybiškumo skatinimas „galvojant kitaip“, įvairių požiūrių supratimas, įvairovės vertinimas, išankstinių nuostatų, stereotipų griovimas, pozityvaus požiūrio į mokymą(si) ugdymas, savivertės ir savigarbos ugdymas (2001, p. 17).

Tačiau yra mokslininkų, kurie kritikuoja šį būdą ir kalba apie tam tikrus jo trūkumus: pavyzdžiui, lyderiai nenori užleisti savo pozicijų, individualistams iš prigimties yra sunku bendradarbiauti, pasyvesni ir tingesni slepiasi už kitų, neturint pakankamai įgūdžių gali kilti konfliktai (*Iques Online*). Siekiant, kad kultų kuo mažiau konfliktų, o trūkumus galima būtų paversti privalumais, reikia turėti omenyje, kad mokymosi aplinkos struktūra, darbo organizavimas, grupių formavimas yra kertiniai mokymosi bendradarbiaujant dalykai.

2. Mokymosi bendradarbiaujant metodų taikymas mokant anglų kalbos

Jacobs ir Loh (2003) suskaičiavo per šimtą mokymosi bendradarbiaujant metodų, kuriuos galima panaudoti mokant užsienio kalbų. Apskritai kalbų mokymosi bendradarbiaujant metodai skirstomi į tris pagrindines grupes: diskusijų ir grupės metodus, mokymąsi komandose ir aktyvaus dalyvavimo metodus. Organizuojant tyrimą su II kurso 6 kariūnais, siekiančiais antrojo kalbos lygio pagal pasiekimų testą LKA, buvo pritaikyti šie metodai.

1 lentelė. Mokymosi metodai, taikyti LKA (Teresevičienė, Gedvilienė, 1999, p. 56–57)

<i>Diskusijų ir grupės metodai</i>	<i>Mokymasis komandose</i>	<i>Aktyvaus dalyvavimo metodai</i>
Mokymasis drauge	Komandiniai žaidimai – varžybos	Spontaniška diskusija „Sužymėti kartu“
Ekspertų metodas		
Grupinis tyrimas	Bendradarbiavimas integruojant skaitymą ir rašymą	Pakartojimas bendradarbiaujant „Kalbėti per mikrofoną“
Mozaika	Besimokančiųjų komandos ir individualios pastangos	Žetonai, suteikiantys teisę kalbėti
Ketvertas		
Bendras piešinys	Individualus mokymasis komandai padedant	
Kampai		

Tyrimo tikslas buvo atskleisti bendradarbiavimo metodo taikymo efektyvumą LKA anglų kalbos paskaitose dirbant su LKA II kurso kariūnais 2017–2018 m. m. Tyrimo rezultatai parodė, kad 46 iš 48 šių grupių kariūnų sėkmingai pasiekė II lygį

pagal pasiekimų testą. Prieš taikant bendradarbiavimo metodą, vienoje iš eksperimentinių grupių 6 nebuvo išlaikę pasiekimų testo. Tad juos integravo į dvi mišrias grupes kartu su tais, kurie prieš tai gerai (vidutiniškai) pasiekdavo 80 proc. laikydami pasiekimo testą. Iš viso buvo 5 anglų kalbos grupės, kuriose mokėsi 48 kariūnai. Kitose trijose grupėse mokėsi kariūnai iš pasiekimo testo surinkę per 80 proc. Bendradarbiavimo metodo taikymas buvo integruotas į 2 grupių anglų kalbos mokymo procesą ir dalyko metodų taikymą. Šio tyrimo tikslas buvo sudaryti sąlygas tiems kariūnams, kurie turėjo problemų laikydami pasiekimo testą ir nepasiekė antrojo kalbos mokėjimo lygio. Hipotezė buvo, kad taikant bendradarbiavimo metodą, kariūnai pasieks 80 proc. laikydami pasiekimo testą.

Organizuojant tyrimą LKA, buvo taikyti ir kiti bendradarbiavimo metodai: atvejo analizės metodas (kaip refleksijas skatinanti technologija), grupinė analizė, grupinė refleksija, žuvies kaulo diagrama (priežasties–pasekmės ryšio paieškos), Venno diagrama, minčių bei sąvokų žemėlapiai, debatai, argumentai „už“ ir „prieš“, spalvotos kortelės, kuriame žodžius, praktinis tyrimas, pastraipos rašymas pagal pateiktą modelį, „pagalvok–suporuok–pasidalink“ projektas, teksto skaitymas ir suvokimas bendradarbiaujant grupėse / porose, interviu, žinių patikrinimas poromis, inscenizavimas ir t. t.

Tyrimo metu taikytas mokymasis bendradarbiaujant suteikė galimybę kariūnams diferencijuoti ir individualizuoti mokymo procesą anglų kalbos paskaitose, atsižvelgiant į skirtingus kariūnų poreikius. Tokio pobūdžio mokymas(sis) yra svarbus, nes jis akcentuoja turinio individualizavimą ir tarpdalykinę integraciją. Melienė ir Virbauskienė (2012) teigia, kad kalbinis ugdymas – tai „svarbi bendrojo ugdymo dalis, nes sudaro prielaidas besimokančiųjų intelektualinių ir kūrybinių galių plėtotei, emocinei, dorovinei, socialinei, kultūrinei brandai, pilietinės ir tautinės savimonės raidai“. Aktyvūs mokymosi metodai yra šiuolaikinio ugdymo paradigmos centre, akcentuojant kiekvieno individo, besimokančio užsienio kalbos, individualumą. Todėl tyrimo metu anglų kalbos paskaita transformavosi į įvairialypes erdves dėl mokymosi bendradarbiaujant metodų: konferencijų salė, derybininkų susitikimas, politiniai debatai, teismo posėdis, reklamos pauzė, karinis pristatymas, teatro scena, darbo pokalbis, ekskursija po senamiestį, futbolo aikštelė ir pan. Organizuojant tyrimą, buvo svarbu parengti metodus taip, kad jie būtų svarbūs ugdant akademines anglų kalbos turinį bei siekiant antrojo kalbos lygio pagal pasiekimų testą, pvz., temos specifiškumą ir kariūnų gebėjimus.

Tyrimo metu buvo taikomi mokymosi bendradarbiaujant metodai, kurių tikslas, visų pirma, turėjo suskatinti kalbines kompetencijas ir gebėjimus, suteikiančius kariūnams galimybę išreikšti ir atrasti save anglų kalbos paskaitoje bei gebėti bendradarbiauti su grupės nariu, kurio žinios siekė per 80 proc. pagal pasiekimų testą. Šiam tikslui buvo atrinkti veiksmingiausi ir tinkamiausi metodai, lavinantys reikiamas dalyko kompetencijas (komunikacinę kalbinę, sociokultūrinę bei tarpkultūrinę, strateginę) mokantis užsienio kalbos. Svarbu paminėti, kad mokantis kalbų yra būtina atsižvelgti į tokias kalbinės veiklos sritis: sakinio teksto supratimas

(klausymas), rašytinio teksto supratimas (skaitymas), sakininė sąveika ir raiška (kalbėjimas), rašytinė sąveika ir raiška (rašymas).

Būtent dirbdami eksperimentinėse grupėse (3–4 asmenys), kariūnai galėjo įgyti pagrindinius bendravimo įgūdžius per „minčių lietu“, apžvalgininkų poras, „sunumeruotas galvas“, ekspertų metodą, mozaiką, grupės diskusiją, „pagalvok–suporuok–pasidalink“ projektą, teksto skaitymą ir suvokimą bendradarbiaudami grupėse / porose, interviu, žinių patikrinimą poromis, inscenizavimą, argumentus „už“ ir „prieš“.

Pavyzdžiui, interviu ir žinių patikrinimas poromis buvo efektyvus lavinant komunikacinę kalbinę kompetenciją, kuri apima lingvistines, sociolingvistines ir pragmatines. Pasitelkiant šiuos metodus ugdymo procese, pagal LKA programas, buvo integruojamos taip pat kalbinės veiklos sritys: sakininė raiška (kalbėjimas) bei sakininio teksto supratimas (klausymas). Pagal LKA programų reikalavimus buvo plėtojami kariūnų gebėjimai: pašnekovo supratimas (suprasti, kas kasdieniuose pokalbiuose aiškiai tariama), dalyvavimas pokalbyje (suprasti, kas aiškiai sakoma įprastuose pokalbiuose, kai kreipiamasi tiesiogiai, nors kartais gali prireikti paprašyti pakartoti kai kuriuos žodžius ir frazes; pradėti, palaikyti ir įsiterpti į pokalbį žinoma tema), bendravimas gaunant, teikiant ir keičiantis informaciją (keistis informacija kasdienio gyvenimo temomis, ją patikrinti ir patvirtinti; paaiškinti, kaip ką nors padaryti, duodant detalius nurodymus; gauti ir perteikti tiesmuką informaciją; paklausti nurodymų, smulkesnės informacijos), dalyvavimas interviu (dalyvauti interviu tiek iš anksto pasirengus, tiek spontaniškai; naudotis iš anksto parengtais klausimais).

Šiuolaikiniai anglų kalbos vadovėliai bei metodinė medžiaga dėstytojams siūlo platų pasirinkimą sumodeliuotų realistinių situacijų, pagal kurias besimokantieji kuria savo kalbos funkcijų pavyzdžius. Tyrime taikytas interviu metodas buvo numatytas sociolingvistinei kompetencijai tobulinti (žinios ir gebėjimai, reikalingi tinkamai vartoti kalbą įvairiose socialinėse situacijose). Taikydami jį, tyrėjai skatino lingvistinę kompetenciją, kuri taip pat yra efektyvi gramatinėms žinioms įtvirtinti – kai kariūnai dirbdami poromis gavo tas pačias užduotis, tačiau tik su skirtingais sakiniais, kuriuos turėjo, pavyzdžiui, papildyti taisyklingais pagalbiniais veiksmažodžiais, o papildę turėjo suformuluoti gramatiškai taisyklingus klausimus bei paklausti jų vienas kito.

„Minčių lietaus“ metodas buvo pritaikytas paskaitos pradžiai, t. y. įtraukiant naują temą pagal dalyko aprašą (LKA anglų kalbos dalyko aprašas). Anot Šiaučiukienienės (2006, p. 165), šis metodas – spontaniškai atliekamas struktūrinis pratimas, kai besimokantysis yra aktyviai skatinamas pateikti kuo daugiau idėjų. Pavyzdžiui, kai dėstytojas, pristatydamas temą apie profesijas arba apie teisę ir pažeidimus, užrašo žodį „lawyer“ (teisininkas) lentoje ir padalina studentus į dvi dalis – viena grupė „minčių lietaus“ principu parašo kuo daugiau teisininko profesijos privalumų (argumentai „už“ ir „prieš“ metodo elementai), kita – kuo daugiau trūkumų. Tokiu būdu skatinama tarpusavio diskusija, idėjos yra generuojamos, su-

rašomos, argumentuotai pristatomos ir aptariamoms. Taigi tokiu būdu lavinami ne tik bendradarbiavimo įgūdžiai, bet ir kariūnų kritinis mąstymas bei kūrybingumas, taip pat lavėja kariūno dalyvavimo neoficialioje diskusijoje gebėjimas (suprasti didžiąją dalį to, apie ką diskutuojama; diskutuoti, komentuoti, aiškiai išsakyti savo požiūrį, vertinti alternatyvius pasiūlymus; paaiškinti ir paremti savo nuomonę pateikiant tinkamų paaiškinimų, įrodymų ar komentarų). „Minčių lietaus“ metodas buvo taikomas įvairiose anglų kalbos paskaitose diskusijai pagyvinti ar naujai temai pradėti. Jis leido plėtoti žodyną. Šis metodas tinka esamoms žinioms (žodžiams) sisteminti. Jis buvo taikomas prieš esė rašymą tam, kad kariūnai galėtų argumentuotai išdėstyti savo mintis, nes tokiu būdu kariūnai mokėsi pasirinkti tinkamus komunikacijai kalbos vienetus, tikslingai vartodami kalbą.

Metodas „sunumeruotos galvos“ buvo sėkmingai taikomas tobulinant gramatines taisykles (Jacobs ir Loh, 2003). Tyrimo dalyviai buvo suskirstyti į grupes po keturis kariūnus ir kiekvienas iš jų gavo numerį 1, 2, 3, 4. Dėstytojas padalino lapelius su neteisingais sakiniais. Kariūnai turėjo rasti klaidų ir nurodyti jas, paskui jas ištaisyti, pateikdami taisyklingai perrašytą sakinį. Vėliau kariūnai buvo sugrupuoti pagal jiems paskirtus individualius numerius: vienetas prie vieneto, dvejetas prie dvejeta ir pan. Tarpusavyje jie turėjo susitikrinti sakinius, apsitarti, pasiaiškinti, kodėl turėjo būti vienaip, o ne kitaip. Šis metodas padėjo lavinti kariūnų kritinį mąstymą, kuris priklauso bendrosioms kompetencijoms; be to, lavina tarpusavio priklausomybę, kuris yra vienas iš mokymosi bendradarbiaujant aspektų.

Aiškinantis rašytinio teksto supratimo (skaitymo) gebėjimus tyrimo metu buvo taikomas mokymosi bendradarbiaujant metodas, kai buvo atliekama skaityto teksto analizė ar apžvalga, organizuojant apžvalgininkų poras, remiantis Jacobs ir Loh (2003). Grupėje dirbo keturi kariūnai, tačiau iš pradžių jie turėjo dirbti kaip poros, kurių kiekvienas turėjo atlikti tam tikrą vaidmenį (mąstytojas poroje skaitė pirmąjį klausimą kitam ir garsiai svarstė, kaip galima būtų į jį atsakyti; instruktorius poroje klausė, stebėjo ir instruktavo vienas kitą). Kiekvienas kariūnas buvo atsakingas už labai konkrečią užduotį.

Be to, kai skaitomas tekstas buvo per ilgas ir galėjo sukelti kariūnams nuobodulį, dėstytojas dalijo jį į dvi dalis taikydamas ekspertų metodą. Dvi suformuotos eksperimentinės kariūnų grupės (A ir B) turėjo perskaityti tam tikrą teksto dalį ir ją apibendrinti. Paskui buvo formuojamos kariūnų poros (kad poroje būtų po atstovą iš A ir B grupių, t. y. vienas silpnas, o kitas stiprus anglų kalbos mokovas, įvertintas pagal pasiekimo testą). Kariūnai turėjo paaiškinti vienas kitam, ką perskaitė, ir atskleisti pagrindinę teksto mintį. Po to dėstytojas klausė kariūnų, ką naujo jie sužinojo, tada kariūnai atpasakojo sužinotą informaciją. Vėliau buvo skiriamos lėksinio pobūdžio užduotys, susijusios su tekstu, kurias atlikdami kariūnai turėjo dirbti poromis arba mažomis grupelėmis (jie ieškojo atsakymų į pateiktus klausimus, o paskui turėjo grįžti prie teksto). Taip atlikdami užduotis jie bendradarbiavo, mokėsi vienas iš kito ir stiprino tarpusavio komunikaciją. Anot Gaučaitės (2001, p. 27), mokymasis bendradarbiaujant yra ne tik reikalaujantis įsiminti ir atkartoti gausią

informaciją procesas, bet ir intensyviai provokuojantis analizę ir sintezę.

Kitas anglų kalbos mokymo metodas, taikytas tyrime, buvo mozaika (keletas užduočių, reikalaujančių tarpusavyo bendradarbiavimo), kuri parodė, kaip sėkmingai galima aptarti vieną temą taikant įvairius metodus. Iš karto kariūnai buvo paprašyti padiskutuoti tarpusavyje (3–4), ką žino apie Lietuvos Nepriklausomybę (faktai, mitai, įdomybės). Po diskusijos kiekviena grupė pasakė, ką naujo sužinojo. Paskui kariūnai gavo lapus su skirtingais tekštais (A ir B) ir turėjo juos perskaityti, pasižymėdami sau, kas jiems buvo nauja (šauktuku), nelabai aišku (klaustuku) ir labai žinoma (pliusu). Po to kariūnai buvo suburti į naujas grupes pagal tekstus, kuriuos perskaitė (arba A, arba B). Kariūnų buvo paprašyta pasidalyti savo išvalgomis tarpusavyje ir sukurti penkiaeilį (sinkveiną), tai yra „informacijos sintezę nusakantį lakoniška forma eilėraštį“, kuris yra skirtas ugdyti besimokančiųjų gebėjimus apibendrinti informaciją, sudėtingas mintis, jausmus (Šiaučiukienienė ir kt., 2006, p. 130). Tai yra taip pat „priemonė, padedanti įvertinti kariūnų žodyną; kūrybinės raiškos būdas“ (Ibid., p. 131). Tyrimo metu kariūnas turėjo galimybę kurti penkiaeilius savarankiškai arba poromis tam, kad „apmąstytų ir kritiškai apžvelgtų temą ar klausimą“ (Indrašienė ir Žibėnienė, 2014, p. 135). Mozaikos metodas turėjo sužadinti kariūnų smalsumą ir skatinti kūrybingumą; jo tikslas buvo ugdyti kariūno saviraišką, žinių troškimą ir asmeninę kompetenciją. Tyrėjams šis mokymasis bendradarbiaujant buvo svarbus, nes ugdė kariūnų kūrybiškumą, kitokį mąstymą, paremtą kontekstualiomis žiniomis (Gaučaitė ir kt., 2001).

Tyrimo metu buvo pastebėta, kad minėti metodai, taikyti siekiant teksto supratimo, taip pat lavino konkrečius kariūnų gebėjimus: skaitymą pažintiniais tikslais (suprasti karinius tekstus, pasakojimus apie įvykius, susijusius su kariais, sekti pranešimą, temų, veiksmų, vietų ir laiko kaitą), skaitymą ieškant informacijos ir argumentų (suprasti svarbiausias aiškios struktūros teksto mintis, problemas, išrinkti reikiamą informaciją iš keleto trumpų tekstų ar teksto vietų, palyginti kelių šaltinių informaciją ir ją apibendrinti), nurodymų, instrukcijų, skelbimų skaitymą (suprasti nurodymus, instrukcijas ir jų detales, rasti reikiamus paaiškinimus), karinių tekstų supratimą (suprasti trumpų, nesudėtingų karinių tekstų ištraukas, kuriose aprašomi konkretūs veiksmai, susiję aiškiais laiko ir priežastingumo ryšiais).

Metodas, kuriam tyrimo metu buvo skirta pakankamai dėmesio, – projektų metodas, kuris yra siejamas su aktyviojo ugdymo pedagogika, kuri siekia ugdyti besimokančiojo kalbų gebėjimus ir įgūdžius praktinėje veikloje. Jo tikslas – skatinti kariūnus bendrauti ir bendradarbiauti, analizuoti literatūrą, domėtis naujovėmis, rinkti informaciją, stiprinti atsakomybę už savo veiklą. Šis metodas buvo svarbus, nes motyvavo kariūnus, kuriems tradicinis mokymas galėjo pasirodyti pakankamai nuobodus. Projektų metodas, taikytas eksperimentinėje grupėje, buvo svarbus, nes jo dėmesio centre yra studentas. Projekto metodas buvo pasirinktas dar ir todėl, kad galima būtų ugdyti kariūnų kalbinius gebėjimus ir kompetencijas anglų kalbos pamokoje ir ugdyti ne tik dalyko, bet konkrečias bendrąsias kompetencijas (mokėjimo mokyti, komunikavimo, pažinimo, socialinę, iniciatyvumo ir kūrybiškumo, asme-

ninę). Juk kariūnai, vykdydami projekto užduotį, privalėjo atlikti tam tikrą tyrimą, pvz., parašyti refleksiją apie tyrimą (rašymas), pristatyti savo tyrimą (kalbėjimas per Power Point prezentaciją). Šis metodas patiko kariūnams, nes jie galėjo atskleisti naujus gebėjimus, bet taip pat jis atskleidė dėstytojui besimokančiojo esamas spragas, kurias matydamas, dėstytojas žinojo, į ką buvo būtina atkreipti dėmesį, prie kokio aspekto dar teks grįžti. Taigi taikant projektų metodą yra lavinami skaitymo gebėjimai, tobulinamas skaitymas ieškant informacijos ir argumentų (suprasti svarbiausias aiškios struktūros teksto mintis, problemas, išrinkti reikiamą informaciją iš keleto trumpų tekstų ar teksto vietų, rasti teksto fragmentus, reiškiančius: pagrindinę mintį ar esminę informaciją, svarbiausius argumentus, reikalingas detales, palyginti kelių šaltinių informaciją ir ją apibendrinti). Per rašymą kariūnai buvo ugdomi kurti rišlius tekstus pagal specialybę, kurios mokėsi LKA, susijusiomis temomis, aiškiai ir nuosekliai jungti sakinius į rišlų tekstą. Kalbėjimo gebėjimas buvo lavinamas per bendradarbiavimą, pvz., projektinė veikla (gebėjimas išreikšti savo nuomonę ir reaguoti sprendžiant problemą, bendrais bruožais suprasti, kas sakoma, o prireikus pakartoti, kas pasakyta, kad patvirtintų, jog suprato), viešasis kalbėjimas (iš anksto parengtas pranešimas, išskiriant reikšmingas mintis ir tinkamus argumentus).

Tyrimo metu projektinė veikla buvo organizuota suskirstant kariūnus į grupes po 2–3. Kariūnai turėjo pasirinkti, pavyzdžiui, vieną žinomą ir svarbų karinį išradimą ir atlikti su juo susijusį išsamų akademinį tyrimą, t. y. surasti informacijos šaltinius, išanalizuoti esminę medžiagą, atrinkti svarbiausią informaciją, paruošti pristatymą (10–15 min.) pagal pateiktą struktūrą (įžanga, dėstymas, apibendrinimas). Užduočiai atlikti buvo skirtos 2 savaitės (tam, kad sukauptų ir apdorotų informaciją, paruoštų pristatymą). Tiriamasis darbas buvo vertinimas 4 balais (moksliškumas, darbo savarankiškumas, tyrimo ryšys su gyvenimu), kūrybinio darbo vertinimas – 3 balais (išradingas ir tikslingas Power Point technikos panaudojimas, darbo temos ir idėjos atskleidimas, estetiška vaizdinė informacija), pristatymo vertinimas – 3 balais (kalbos taisyklingumas ir kultūra, ryšio užmezgimas su auditorija, gebėjimas atsakyti į auditorijos klausimus, skirto laiko valdymas, pristatymo struktūra).

Tyrimo metu kariūnai labai aktyviai ir motyvuotai dalyvavo projektinėje veikloje. Jie įgijo naujų žinių, generavo naujas idėjas, studijavo mokslinę literatūrą, išmoko daugybę naujų žodžių ir posakių, lavino iškalbos meną ir bandė įveikti scenos baimę. Kariūnai stengėsi išvelgti bendradarbiavimo svarbą ugdymo procese. Tyrimo metu šis metodas efektyviai skatino kariūnų dalykines ir bendrąsias kompetencijas. Šis metodas yra pakankamai universalus, nes jis padeda įgyti komunikacinę kalbinę kompetenciją (lingvistinė, sociolingvistinė, pragmatinė – sakytinė ir rašytinė recepcija, sakytinė ir rašytinė sąveika bei sakytinė ir rašytinė raiška), sociokultūrinę ir tarpkultūrinę kompetenciją (pvz., vertybių sistema; kitos šalies kultūros, jausenos ir galvosenos suvokimas), strateginę kompetenciją (besimokančiųjų kompetencijos bei komunikacinė veikla). Iš bendrųjų kompetencijų kariūnai įgijo: deklaratyviųjų žinių apie kultūrinę, socialinę, ekonominę, karinę ir politinę

situaciją NATO ir ES šalyse; praktinių gebėjimų ir praktinę patirtį (suprasti retorikos svarbą; kritiškai mąstyti atrenkant informaciją), asmeninę kompetenciją (ryžtingumas, iniciatyvumas, darbštumas, tikslų turėjimas, pasitikėjimas savimi), mokėjimą mokytis (savarankiškumas įveikiant sunkumus, gebėjimas išvelgti kalbos mokymosi galimybes ir jomis pasinaudoti, tinkamų mokymosi būdų pasirinkimas, mokymasis rinkti ir atrinkti informaciją, mokymosi veiklos ir pasiektų rezultatų reflektavimas, mokėjimas planuoti, organizuoti, kontroliuoti ir vertinti savo mokymąsi). Visa tai koreliavo su LKA parengtų programų turiniu. Vadinasi, jei tik du kariūnai nepasiekė II lygio iš šešių, galima daryti prielaidą, kad projekto metodas buvo veiksmingas, pajavirinant anglų kalbos ugdymo turinį, nes šis metodas suteikė galimybę integruoti kitus dalykus ir padaryti mokymosi procesą įdomesnę, smagesnę ir efektyvesnę. Šis metodas taip pat motyvavo kariūnus mokytis, nes kariūnai galėjo kaupti, kurti, konstruoti žinias ir jas paskui panaudoti praktiškai. Baigtinis rezultatas – projektas – kariūnų pastangų, tyrinėjimo ir tarpusavio bendradarbiavimo konstruktas. Šis metodas yra veiksmingas skiriant daugiau dėmesio gabiems ir turintiems didesnių siekių individams, kurių padėtis Lietuvos mokyklose, pasak tyrėjų, yra gana problemiška, nes yra orientuojamasi į vidutinį, visiems prieinamą ugdymo lygį (Švietimo *raidos Lietuvoje* įžvalgos, 2013). Tačiau šiuo atveju tai nebuvo šio tyrimo objektas.

Beje, šis metodas yra aktyviai taikomas Mykolo Romerio universitete. Pavyzdžiui, Humanitarinių mokslų instituto profesorė Nijolė Burkšaitienė dalyko daktikos seminarų metu (2017) pabrėžė projektų metodo svarbą ir veiksmingumą mokant užsienio kalbos (tiek bendrinės, tiek profesinės). Jos manymu, taikant projektinį metodą studentai įgyja naujos patirties, atskleidžia kūrybiškumą ir išmonę. Projektų metodas ugdo mokymosi visą gyvenimą gebėjimus, kurie yra reikalingi mokantis užsienio kalbų visą gyvenimą.

Apibendrinant projektų tyrimo metodą, taikytą LKA mokant kariūnus anglų kalbos, galima teigti, kad projektų metodas yra unikalus dėstytojo įrankis, aktualizuojantis ugdymo turinį ir siejantis jį su ugdymo tikslais. Tai universalus metodas, turintis implicitinį teigiamą poveikį besimokančiųjų mokymosi procesui ir užsienio kalbos efektyvesniam ir greitesniam išmokimui.

3. Mokymosi bendradarbiaujant metodų taikymas organizuojant tyrimą su kariūnais

Organizuojant tyrimą LKA taip pat buvo svarbu sukurti mokymosi bendradarbiaujant aplinkos struktūrą, kuriai būtų būdingi demokratiniai procesai ir aktyvus kariūnų vaidmuo, nusprendžiant kaip ir ko mokytis. Kurdamas mokymosi bendradarbiaujant aplinką, dėstytojas nustatė griežtą tvarką formuodamas grupes ir apibrėždamas bendriausias procedūras, tačiau pačios kariūnų grupės tarpusavio sąveiką turėjo kontroliuoti patys. Taip pat mokymąsi bendradarbiaujant buvo svarbu pajavirinti tikslingu ir prasmingu išmaniųjų technologijų panaudojimu

paskaitos metu: planšėčių, kompiuterių, netgi mobiliųjų telefonų (Ryu ir Parsons, 2012).

Mokymosi bendradarbiaujant paskaita buvo kuriama pagal tris kriterijus: „besimokantieji dirbo įprastomis grupėmis, mišriomis grupėmis, motyvavimo sistema buvo orientuota į grupes“ (Arends, 1998, p. 353). Tuo tarpu tokios paskaitos sandarą apėmė šeši etapai: supažindinimas su tikslais ir pasiruošimo sužadinimas, informacijos perteikimas žodžiu ar tekstu, kariūnų komandų sudarymas, jų darbui skiriamas laikas ir pagalba joms, rezultatų tikrinimas, individualių ir grupės laimėjimų pripažinimas (pagal Ibid.).

Organizuojant mokymosi bendradarbiaujant tyrimo aplinkos struktūrą, pirmiausia kariūnai turėjo suvokti, kad grupės sėkmė priklausė nuo kiekvieno grupės nario sėkmės. Tarpusavio bendradarbiavimo sąveika buvo stiprinama šiomis veiklomis:

- *kiekvienam grupės nariui atskirai buvo pateikta dalis bendros informacijos ir kiekvienam buvo siūloma ją papildyti remiantis kitų grupių narių surinkta informacija;*
- *sumuojamas galutinis įvertinimas (pvz., jei kiekvienas grupės narys už užduoties atlikimą buvo įvertintas 80 proc., tai kiekvienas kitas grupės narys papildomai gaudavo po penkis balus);*
- *papildomų vaidmenų įtraukimas (skaitytojas, kontroliuotojas, skatintojas, palaikytojas [vadybininkas, laiko prižiūrėtojas, protokoluotojas, referentas, skaidrintojas, informatorius, klausinėtojas, pagalbininkas, linksmintojas, patirties skleidėjas] ir pan.). (Gaučaitė, 2001).*

Tyrimo metu buvo svarbu kariūnus mokyti mokytis taip, kad kiekvienas iš jų gebėtų individualiai tobulėti, darytų pažangą ir ją įsivertintų (testuojant kiekvieną kariūną; pasidalijant mokymosi pasiekimais su kitais grupės nariais; stebėti kiekvieno veiklą ir ją fiksuoti; reflektuojant individualias patirtis). Dėstytojas taip turėjo rūpintis kiekvieno besimokančiojo sėkme skatindamas, padėdamas, palaikydamas, motyvuodamas juos už pastangas – tokiais veiksmais priversdamas kariūnus atlikti savianalizę ir kartu geriau pažinti kitus grupės narius (Gaučaitė ir kt., 2001, p. 19). Be to, tyrimo metu taip pat buvo svarbu sukurti palankią aplinką kariūnų socialinių gebėjimų plėtimui: „lyderystės, sprendimų priėmimo, pasitikėjimo, bendravimo, konfliktų sprendimo, refleksyvaus diskutavimo ir kitų savarankiško mokymosi bendradarbiaujant įgūdžių, būtinų siekiant numatyto tikslo“ (Ibid.).

Besimokančiųjų užsienio kalbų paskirstymas į grupes yra dažnas diskusijų objektas. Dažnai galima išgirsti ir prieštaringų mokslininkų nuomonių šiuo klausimu. Kai kurie teigia, kad jie neturi konkretaus atsakymo, kaip tinkamai paskirstyti besimokančius kalbų į grupes. Pavyzdžiui, Teresevičienė ir Gedvilienė rašo, kad „teisingiausia būtų skirstyti pagal darbo tikslą“ (1999, p. 47), nes, kaip rašo Rogers (1996), grupė – tai daugiau, nei būrys žmonių, – tai būdingus bruožus turinti organizacija. Kalbėdamos apie besimokančiųjų skaičių grupėse, Teresevičienė ir Gedvilienė pateikia rekomendacinę lentelę:

2 lentelė. Grupių charakteristikos pagal narių skaičių (1999, p. 47)

Narių skaičius	Grupių charakteristikos
2–6	Besikeičiantis vadovavimas, nėra struktūros, organizavimas nereikalingas, stipri tarpasmeninė sąveika
7–6	Prasideda struktūrizacija ir vaidmenų diferenciacija, mažėja tarpasmeninė sąveika
13–25	Būtina struktūrizacija ir vaidmenų diferenciacija, išsiskiria pogrupiai, tarpasmeninė sąveika sudėtingesnė
26 ir daugiau	Būtinis vadovavimas, formuojasi pogrupiai, didesnis anonimiškumas, „uždedami stereotipai“, tarpusavio kova

LKA atliekamame tyrime tyrėjai kariūnų anglų kalbos grupes paskirstė (pagal Studijų skyriaus rekomendaciją) vidutiniškai po 8 kariūnus po AKAT (anglų kalbos atrankos testas). Nors mokslininkai teigia, kad idealiausias grupės skaičius būtų iki 4 asmenų imtinai ir kad heterogeninės grupės yra efektyviausios ugdymo tikslams pasiekti (Šiaučiukienienė, 1997; Teresevičienė ir Gedvilienė, 1999; Teresevičienė ir Gedvilienė, 2003). Vienas iš tokių grupės privalumų yra tas, kad gabieji individai, kai bendradarbiauja su vidutiniais ir silpnaisiais, „turi galimybes plėtoti lyderystės, komunikavimo, konfliktinių situacijų sprendimų gebėjimus, tokius būtinus socializacijai ir profesinei sėkmei. Taip pat svarbu, kad grupės darbe dalyvautų skirtingų nuostatų ir pažiūrų asmenys. Kuo įvairesnė informacija, nuomonės, vertybinės nuostatos – tuo platesnė pasirinkimo skalė“ (Teresevičienė ir Gedvilienė, 1999, p. 48). Tai galimybė pasireikšti konfliktiškiems, uždariems ir nedrausiams kariūnams. Pavyzdžiui, Arends (1998) akcentuoja, kad mokymosi bendradarbiaujant modelis turi ne tik teigiamą reikšmę mokymuisi, bet tai taip pat yra puiki galimybė kaupti bendravimo patirtį, girdėti kitus ir save, įvertinti savo bei draugų indėlį (Jacobs ir Loh, 2003), kuris nulems, ar jie skęs ar plauks kartu savo mokymosi projekte (Johnson ir Johnson, 1999). Vadinasi, taikant šiuos metodus, kariūnams buvo suteikiama autonomija, jie galėjo kontroliuoti ir motyvuoti vieni kitus labiau prisidedami prie bendro tikslo. Būtent grupės nariai galėjo suteikti visavertį grįžtamąjį ryšį, kuris vadinamas „TTT“ principu (t. y. Team Then Teacher, liet. *Komanda, o tik paskui dėstytojas*) (Jacobs ir Loh, 2003).

Taikydamas bendradarbiavimo metodus tyrimo metu, dėstytojas dalyvauja mokymo(si) procese kaip pagalbininkas, palikdamas maksimalią laisvę besimokantiems kalbų sprendimų priėmimo procese. Dėstytojas moderuoja ir instruktuoja, o ne diktuoja, nes mokymo bendradarbiaujant metodai verčia dėstytoją dirbti netradiciniu būdu, t. y. verčia dėstytoją kūrybiškiau pažvelgti į užsienio kalbų mokymo(si) procesą. Duoblienė teigia, kad dėstytojo kūrybinį procesą puikiai nusako poststruktūralizmo mąstytojų Deleuze ir Guattari siūlomi daugybiškumo, tapsmo, buvimo *tarp*, rizomatiškumo terminai, kurie reiškia, kad mokytojai „dirba diagramatiškai, kaip tyrėjai ir kūrėjai, o tai reikštų, kad susidarydami įvairiakrypčius žemėlapius,

teikiančius tik kryptis, o ne kelio konkrečias linijas ir apibrėžtis“ (Ibid., p. 15–16). Mokytojo atsivėrimas kūrybiškumui suponuoja „tam tikrą laikyseną, kurioje pasirenkant *tarp* poziciją, atsiranda vietos nenumatytiems sprendimams, inovatyvumui, kūrybiškumui, dinamikai, <...> rizomatiniam plėtimuisi ir nomadinei kelionei, ieškant vis naujų kelių, takelių, krypčių“ (Ibid., p. 19).

Išvados

Apibendrinant LKA atliktą tyrimą su kariūnais, galima teigti, jog mokymosi bendradarbiaujant metodai yra pamatiniai anglų kalbos ugdymo procese – pavyzdžiui, formuluojant klausimus bei pateikiant atsakymus į juos raštu ir žodžiu, skaitant ir taikant įvairias skaitymo technikas, ugdant viešąjį kalbėjimą, plėtojant diskutavimo ir argumentavimo gebėjimus (kurie yra būtini rašymui ir kalbėjimui), inicijuojant kūrybiškumą bei kritinį mąstymą, sprendžiant bendravimo ypatumus, formuojant įgūdžius kaupti, pasirinkti ir sisteminti informaciją.

Teresevičienė ir Gedvilienė teigia: „bendravimas yra bendradarbiavimo pagrindas, tačiau vien tik bendravimas neužtikrina bendradarbiavimo. Jei paskirstysime besimokančiuosius <...> į mokymosi grupes, jie nebūtinai tose grupėse bendradarbiaus“ (1999).

Tyrimas, atliktas su LKA kariūnais, parodė, jog:

- Bendradarbiavimo atmosferos sukūrimas yra esminis, už kurį atsako visi vienodai: dėstytojas, besimokantysis ir ugdomoji aplinka.
- Projektų metodas buvo efektyvus, nes jis visapusiškai ugdo atsakomybę už savo atliekamo darbo rezultatus, pagyvina bei pajvairina mokymosi procesą.
- Be abejo, mokymasis bendradarbiaujant reikalauja didelių pastangų iš dėstytojų ruošiantis paskaitoms, tačiau jo taikymo rezultatai pateisina įdėtas pastangas.
- Mokymosi bendradarbiaujant metodai iš kariūnų reikalauja daug daugiau papildomų pastangų ruošiant užsienio kalbos užduotis, tačiau užsienio kalbos mokymosi rezultatai (iš 6 kariūnų, keturi pasiekė antrąjį lygį pagal pasiekimų testą) viršija lūkesčius ir yra kiekybiškai pamatuojami, nes yra plėtojamas žodynas, padidėja leksinių vienetų bei kitų kalbos funkcijų vartojimas.
- Užsienio kalbos mokymasis bendradarbiaujant turi būti vertinamas kaip keliasluoksnis didaktinių idėjų ir galimybių realizavimo šaltinis.
- Darbas grupėse pasiteisino ir išsprendė darbo drausmės dilemą bei pagreitino mokymąsi skirtingų gabumų kariūnų grupių tempą, įtraukiant pasyviausius kariūnus, ir pagerino išmokimo rezultatus.
- Diferencijuotas mokymas buvo ypač veiksmingas įvairių sudėčių grupėse, nes turėjo teigiamos įtakos išmokimo rezultatams, sėkmingam darbo organizavimui ir kariūnų kritiniam mąstymui.
- Bendradarbiaudami grupėse kariūnai aktyviai bendravo tarpusavyje, nes juos vienijo tikslas – kuo sėkmingiau išlaikyti pasiekimų testą ir surinkti 80 proc.

siekiant antrojo anglų kalbos lygio.

- Dėstytojas, norintis būti sėkmingas ir kompetentingas organizuojant užsienio kalbos mokymo procesą, turi išmanyti įvairias mokymo(si) strategijas, technologijas ir metodus bei gebėti susieti juos su ugdymo turiniu bei tikslais.

- Kariūnų mokymo(si) kokybę lemia gerai apgalvotas ir pasirinktas mokymo(si) modelis. Šiuo konkrečiu atveju mokymasis bendradarbiaujant pasiteisino kaip sėkmingas užsienio kalbų mokymo(si) ir ugdymo(si) modelis. Šis modelis sėkmingai buvo integruotas į LKA tradicinį užsienio kalbos ugdymo procesą, nes buvo konstruotas pagal aktyviųjų mokymosi metodų koncepciją.

- Teorinė mokymosi bendradarbiaujant samprata gali būti efektyviai įgyvendinta praktiškai, tačiau tik tinkamai pasirinkus ir pritaikius mokymosi bendradarbiaujant metodus.

Literatūra

1. Arends, R. (2011). *Mokomės mokyti*. Vilnius: Margi raštai.
2. Burkšaitienė, N. (2017). *Dalyko didaktikos paskaitų ir seminarų konspektas*. Mykolo Romerio universitetas. Vilnius.
3. Duoblienė, L. (2017). Šizoidinė mokytojų situacija: pavojus tapatybei ir kūrybiškumo prielaida. *Acta Pedagogica*, 38, 11–24. Prieiga per internetą: <http://www.zurnalai.vu.lt/acta-paedagogica-vilnensia/article/view/10788/8883>
4. Gaučaitė, R., ir kt. (2012). *Mokymasis bendradarbiaujant: būdai, aplinkos, šaltiniai, metodai*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
5. Geros mokyklos koncepcija, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymas Nr. V-1308. (2015). Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/Geros%20mokyklos%20koncepcija.pdf>
6. Hunter, D. (2006). *Assessing Colaborative Learning*. *British Journal of Music Education*, 23, 75-89.
7. Indrašienė, V., ir Žibėnienė, G. (2014). *Pasiekimų vertinimas ir įsivertinimas*. Vilnius: MRU leidykla.
8. *Iques Online Lietuva*. (2017). Prieiga per internetą: <https://iqesonline.lt/?id=43a741ab-441e-a138-8254-ab695f9bb845>
9. Jacikevičienė, O. ir Rupšienė, L. (1999). *Bendradarbiavimas ir kooperacija ugdant vaikus*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
10. Jacobs, G. M., ir Loh, W. I. (2003). *Using Cooperative Learning in Large Classes*, Iš Cherian, M., ir Mau, R. *Large Classes* (p. 142-157). Singapore: McGraw-Hill.
11. Johnson, D. W., ir Johnson, R. T. (1999). *Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive, and Individualistic Learning*. Boston: Allyn and Bacon.
12. Kagan, S. (1989). *The Structural Approach to Cooperative Learning*. *Educational Leadership*, 47(4), 12-15.

13. Lietuvos švietimo koncepcija (1992). Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/koncepcija1.htm>
14. Malinauskienė, D., ir Lukavičienė, V. (2012). Ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinės kompetencijos – veiksnys, sąlygojantis vaikų ugdymo(si) kokybę, Iš Gumuliauskienė, A., Švietimas ir ugdymas: kontekstų kaita ir prakseologija (p. 135–145). Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
15. Martišauskienė, E. (2006). Fundamentinės ugdymo idėjos ir jų sklaida šiuolaikinėje edukologijoje. *Pedagogika*, 83: 45-51.
16. Melienė, R. ir Virbauskienė, A. (2012). Nežymiai sutrikusio intelekto mokinių kalbėjimo gebėjimų ugdymas taikant mokymąsi bendradarbiaujant lietuvių kalbos pamokose. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 4 (37), 58-67. Prieiga per internetą: <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367187248593/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
17. Panitz, T. (1996). A Definition of Collaborative vs Cooperative Learning. Prieiga per internetą http://colcti.colfinder.org/sites/default/files/a_definition_of_collaborative_vs_cooperative_learning.pdf
18. Rogers, A. (1996). *Teaching Adults*. Buckingham – Philadelphia: Open University Press.
19. Ryu, H., ir Parsons, D. (2012). Risky business or sharing the load? Social flow in collaborative mobile learning. *Computers & Education*, 58, 707-720.
20. Šiaučiukienienė, L. (1997). *Mokymo individualizavimas ir diferencijavimas*. Kaunas: Technologija.
21. Šiaučiukienienė, L., Visockienė, O., ir Talijūnienė, P. (2006). *Šiuolaikinės didaktikos pagrindai*. Kaunas: Technologija.
22. *Švietimo Raidos Lietuvoje įžvalgos* (2013). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
23. Teresevičienė, M. ir Gedvilienė, G. (1999). *Mokymasis bendradarbiaujant*. Vilnius: Garnelis.
24. Teresevičienė, M. ir Gedvilienė, G. (2003). *Mokymasis grupėse ir asmenybės kaita*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.

IMPLEMENTATION OF COLLABORATIVE ENGLISH LANGUAGE LEARNING METHOD IN THE CLASSROOM

**Assoc. Prof. Dr. Dileta Jatautaitė,
Assoc. Prof. Dr. Jelena Kazimianec, Joana Aleksandrovič**

General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania

Summary

The object of the present article is the implementation of collaborative learning during English classes. The aim of the study was to determine the effectiveness of implementing collaborative learning strategies during English classes of second-year cadets at General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania in 2017-2018. The results of the research demonstrate that the greater majority of the cadets successfully achieved level 2 based on the achievement test. The collaborative learning method was integrated into the learning process in the two, out of five, groups as well as into the course description. It was pivotal to organize the study according to the paradigm of free education which is closely connected to the theory of constructivism. The latter, based on the assumption that knowledge is a construct, accentuates the active involvement of the learner whose learning paradigm should become multifunctional and multifaceted. It is the area of foreign language education that becomes the meeting point of collaborative learning and the constructivist theory.

Thus, the study was organized in the way to enable the implementation of the collaborative learning strategies in the form of questions and either written or oral answers, different reading strategies, public speaking, discussion and argumentation as being crucial in writing and speaking; as well as through inducing creativity and critical thinking, communication, information collecting, selecting and systematizing skills. The project method was pointed out as a universal method that both requires self-regulation and responsibility for the results of one's individual assignment and simultaneously diversifies the learning process.

AUTORIŲ LYDRAŠTIS

Autoriaus vardas, pavardė: Dileta Jatautaitė

Mokslo laipsnis ir vardas: socialinių mokslų daktarė, docentė

Darbo vieta ir pareigos: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Humanitarinių mokslų katedros docentė

Autoriaus mokslinių interesų sritys: psicholingvistika, glotoedukologija, edukologija, tradiciniai ir netradiciniai kalbų mokymo metodai bei metodologija, psichoedukologiniai kalbų mokymo bei išmokimo pagrindai

Telefonas ir el. pašto adresas: (8 5) 210 3560; dileta.jatautaite@mil.lt

Autoriaus vardas, pavardė: Jelena Kazimianec

Mokslo laipsnis ir vardas: humanitarinių mokslų daktarė, docentė

Darbo vieta ir pareigos: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Humanitarinių mokslų katedros docentė

Autoriaus mokslinių interesų sritys: dabartinė rusų kalba, rusų kalbos gramatika, lingvokultūrologija, svetimųjų kalbų dėstymo didaktika, sociolingvistika, komparatyvistinė lingvistika

Telefonas ir el. pašto adresas: + 370 687 59 272; jelena.kazimianec@lka.lt

Autoriaus vardas, pavardė: Joana Aleksandrovič

Darbo vieta ir pareigos: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Humanitarinių mokslų katedros lektorė

Autoriaus mokslinių interesų sritys: akademinės (anglų) kalbos mokymas, kalbos testų teorija ir praktika, literatūra anglų kalba (Didžioji Britanija, JAV, Kanada, Australija, Airija)

Telefonas ir el. pašto adresas: +370 5 210 3562,
joana.aleksandrovic@lka.lt

AUTHORS' COVER LETTER

Author's name and surname: Dileta Jatautaitė

Academic degree and name: Associate Professor, Doctor

Workplace and position: Department of Humanities, General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania

Author's research interests: psycholinguistics, glotoeducology, neurolinguistics, traditional and non-traditional language teaching methods and methodology, psycho-educational basis in language learning and acquisition

Telephone and e-mail address: +370 5 210 3560; dileta.jatautaite@mil.lt

Author's name and surname: Jelena Kazimianec

Academic degree and name: Associate Professor, Doctor

Workplace and position: Department of Humanities, General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania

Author's research interests: modern Russian, Russian grammar, comparative linguistics, foreign language teaching methods, social linguistics, and lingua-culturology

Telephone and e-mail address: +370 687 59 272; jelena.kazimianec@lka.lt

Author's name and surname: Joana Aleksandrovič

Workplace and position: Lecturer, Department of Humanities, General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania

Author's research interests: teaching academic English, language test theory and practice, English literature (Great Britain, USA, Canada, Australia and Ireland)

Telephone and e-mail address: +370 5 210 3562;
joana.aleksandrovic@lka.lt